LUND UNIVERSITY

Remissyttrande: En reformerad notarieantagning

Trolle Önnerfors, Elsa; Nilsén, Per; Delin, Karin; Jönsson, Sverker; Sjöbeck, Ella

2019

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

Link to publication

Citation for published version (APA):
Trolle Önnerfors, E., Nilsén, P., Delin, K., Jönsson, S., & Sjöbeck, E. (2019). Remissyttrande: En reformerad notarieantagning.

Total number of authors:
5

Creative Commons License:
Ospecificerad

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUNDS UNIVERSITET
JURIDISKA FAKULTETEN

Juridiska fakultetsstyrelsen

YTTRANDE

2019-12-16

Dnr V 2019/1889

Domstolsverket
HR-avdelningen,
Förhandlingsenheten

Remiss: Rapporten En reformerad notarieantagning

1579-2018

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet (nedan benämnd fakultetsstyrelsen), som anmodats att yttra sig över rubricerat betänkande, får härmed avge följande yttrande, som utarbetats av vicedekanen Elsa Trolle Önnerfors, ordföranden för Nämnden för utbildningen på grund- och avancerad nivå Per Nilsén, avdelningschefen för Utbildningsservice Karin Delin, studierektorn för utbildning på grund- och avancerad nivå Sverker Jönsson samt ordföranden för studentkåren Juridiska Föreningen Ella Sjöbeck.

Fakultetsstyrelsens yttrande följer utredningens rubriker och avsnittsindelning. Avsnittshänvisningar i remissvaret avser avsnitt i utredningen.

Sammanfattning

Fakultetsstyrelsen vill inledningsvis betona att vi välkomnar en översyn av notarieantagningen. Det är positivt att Domstolsverkets förslag innebär att betydelsen av examensbetyg skulle komma att minska. Fakultetsstyrelsen vill gärna uppmärksamma att notarieantagningen är en del av ett större sammanhang som åtminstone utgörs av universitetens juristutbildningar, juristkarriärens ramar och förutsättningar på en modern arbetsmarknad samt juristrollen generellt. Vi menar att utredningen i viss mån hade kunnat fördjupa analysen av notarieantagningens roll och funktion i ett större sammanhang än vad som nu är fallet. Det är tråkigt att konstatera att flera förslag och alternativa rekryteringsredskap avvisas med hänvisning till ekonomiska, personella och tidsmässiga resurser. Om man vill reformera rekryteringen på djupet och hitta de mest lämpliga kandidaterna till notarieplatserna kommer det att behövas både tid och pengar. I linje med denna synpunkt anser vi att en del justeringar bör göras för att förslaget ska kunna uppnå en tillräcklig förändring, påbjuden modernisering och synbara effekter. Fakultetsstyrelsen vill därför lyfta följande:

- Betygen bör tillmätas en ännu mindre betydelse än föreslagna 61 %. Maximalt bör betygen uppgå till 50 % av den totala meritvärderingen.
- Beräkningen av arbetslivserfarenhet bör likna det system som redan finns i dag och inte förändras. Även arbetslivserfarenhet från tiden före juriststudierna bör räknas med i meritpoängen för arbetslivserfarenhet.
- Rekryteringstester är positivt men man bör överväga att komplettera dem med någon form av intervjuförfarande eller liknande.

- Det finns anledning att jämföra med hur notariesystem är upplagda i andra länder. Ett förslag kan vara Finland där tjänstgöringstiden är betydligt kortare och har mer karaktären av utbildning än i Sverige.

Urvalskriterier (avsnitt 8)

Examensbetyg

I utredningen föreslås att examensbetyg (avsnitt 8.1) och arbetslivserfarenhet (avsnitt 8.3) även fortsättningsvis ska användas som urvalskriterier. Fakultetsstyrelsen har inga invändningar mot förslaget i det avseendet. Det är positivt att förändringarna som presenteras har till syfte att minska examensbetygens betydelse för notarieantagningen, om inte annat för att begränsa den rådande fokuseringen på betygen hos studenterna. Företrädarna för juristutbildningarna och organisationerna för juriststudenter i Sverige arbetar på bred front med att förbättra det psykiska välmåendet bland studentgrupperna och minska den stress som juriststudenterna känner. Högskolestudenternas nedsatta psykiska välbefinnande är även en central fråga för regeringen, som nyligen har gett Universitetskanslersämbetet i uppdrag att kartlägga universitets och högskolors arbete med studenthälsovård.[1] Det har under de senaste åren gjorts flera utförliga undersökningar och enkäter om studenternas välmående och hälsa. Där framgår tydligt att det finns ett stort problem med betygsrelaterad stress och psykisk ohälsa, inte minst bland kvinnliga studenter. Av Studentbarometern[2] framgår exempelvis att 72 % av juriststudenterna känner sig stressade i ganska eller mycket hög grad på grund av sina studier.[3] I samma undersökning uppger dessutom 71 % av juriststudenterna att de högsta kraven på studieprestationerna kommer från arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden omfattar givetvis fler arbetsgivare än Domstolsverket, men det råder inga tvivel om att just notarieantagningen i sin nuvarande form bidrar till den stress som studenterna på juristprogrammet upplever.[4]

Utformningen av juristutbildningarna på de olika studieorterna i landet är inte densamma. Även betygsstatistiken på olika kurser skiljer sig åt. Vad gäller examensbetygen anser fakultetsstyrelsen att det inte är önskvärt att öppna upp för en diskussion om huruvida betygen på en viss kurs ska räknas med eller inte i examensbetyget. Om man tar bort en kurs, kan snart en diskussion uppkomma om andra kurser som någon specifik studieort inte vill ska räknas med i examensbetyget. Vi anser därför att alla kurser ska räknas med. Ett exakt rättvist betygsutfall kommer aldrig att kunna uppnås, hur önskvärt det än hade varit, då olika juristutbildningar som sagt skiljer sig åt beträffande kursinnehållet och programmets upplägg. Så länge juristutbildningarna uppfyller kraven i högskoleförordningen måste de anses såsom jämförbara utan några undantag.

Utredningen noterar att förutsättningarna för notarieantagningen kan ändras genom att ett eller flera universitet förändrar betygsskalorna, och att det i så fall kan uppkomma en hel del svårigheter. Det kan vara värt att påpeka att detta är mer än

[1] https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2019/11/larosatenas-arbete-med-studenthalsovard-kartlaggs/ hämtad den 2 december 2019.
[2] Studentbarometern är en universitetsövergripande enkätstudie som riktar sig till studenter vid Lunds universitets samtliga fakulteter. Studien genomförs med jämna intervall, den senaste under 2017, och undersöker studenternas erfarenheter av att bedriva studier vid Lunds universitet. Enkätfrågorna belyser bland annat studenternas syn på sin utbildning, studiemiljö och studiesituation samt välmående och hälsa.
[3] Studentbarometern 2017 s. 20.
[4] Studentbarometern 2017 s. 59.

endast ett teoretiskt resonemang då åtminstone ett universitet för tillfället med ganska stor sannolikhet kommer kräva att deras juristutbildning ändrar till en annan betygsskala. Detta är därför något som utredningen bör beakta i det slutliga förslaget när det gäller frågan om hur examensbetygen ska räknas.

Fakultetsstyrelsen anser inte att det finns någon anledning att sänka antalet poäng som är möjliga att räkna bort vid antagningen.

Andra akademiska studier

I utredningen föreslås att andra akademiska studier (avsnitt 8.2) inte längre ska beaktas i urvalet, och istället föreslås att personlighets- och kapacitetstester ska införas. Fakultetsstyrelsen instämmer i att det finns fördelar med att ta bort andra akademiska meriter från urvalskriterierna, då det bland annat kan uppstå problem med hur vissa akademiska studier ska bedömas enligt den nuvarande kategoriseringen. Det kan också minska stressen bland studenterna då det inte längre kommer att uppfattas som en nödvändighet att läsa extra kurser vid sidan om juristprogrammet för att skaffa sig så många meritpoäng till notarieantagningen som möjligt. Å andra sidan kan det finnas klara nackdelar med att inte längre räkna med andra akademiska studier som ett urvalskriterium. En sökande som har begränsad arbetslivserfarenhet kan exempelvis väga upp detta genom meritpoäng från andra akademiska studier. Vi vill även påpeka att andra akademiska meriter har ett stort värde för den enskildes fort- och vidareutbildning, och absolut kan bidra till att utveckla förmågor som svarar mot kravprofilen för notarier.

Arbetslivserfarenhet

Den arbetslivserfarenhet (avsnitt 8.3) som ingår i nuvarande meritvärdering är indelad i två kategorier utifrån juridisk relevans. Den ena kategorin omfattar arbeten med klar juridisk inriktning och den andra kategorin arbeten med inslag av normtillämpning. Arbeten med klar juridisk inriktning tillmäts större vikt i urvalet. Utredningens förslag är att endast arbeten inom kategorin klar juridisk inriktning ska behållas som urvalskriterium. Förslaget innebär även att endast arbetslivserfarenhet som studenten erhållit efter att ha påbörjat juridikstudier ska räknas, då arbete innan juridikstudiernas början enligt utredningen inte kan utgöra arbete med klar juridisk inriktning.

Fakultetsstyrelsen anser att arbetslivserfarenhet är ett bra urvalskriterium som bör ge meritpoäng vid antagningen. Det bör emellertid även här påpekas att det kan uppkomma gränsdragningsproblem kring vilken arbetslivserfarenhet som ska räknas in eller inte. Vi anser att bedömningen av vilken arbetslivserfarenhet som ska räknas bör vara densamma som idag, alltså arbete med normtillämpning samt klart juridiskt arbete, och inte enbart begränsas till klart juridiskt arbete. Vi håller inte med utredningen i resonemanget om att man inte kan tillgodogöra sig erfarenheter som svarar mot kravprofilen inom arbeten som inte faller inom kategorin klart juridiskt arbete. Många av kraven i kravprofilen, som exempelvis personlig mognad, integritet, noggrannhet och samarbetsförmåga, är möjliga att få även inom andra yrken.

Vi ifrågasätter vidare varför fokus ligger på kvalificerat arbete som utförs under eller efter juriststudierna, och inte på motsvarande arbete som utförts före det att studierna påbörjades. Om det helt klart rör sig om kvalificerat arbete borde det inte ha någon betydelse när i tiden det utfördes. Det finns yrken (till exempel kvalificerad juridisk handläggare, så kallad paralegal) som borde räknas som klart juridiskt arbete, och som kan utföras innan en person påbörjar juristprogrammet. Det kan vidare röra sig om personer som arbetat exempelvis inom polisen, kriminalvården, socialtjänsten eller som handläggare på myndighet, och i ett senare

skede väljer att vidareutbilda sig och då påbörjar juriststudier. Fakultetsstyrelsen instämmer mot denna bakgrund inte med utredningens slutsats i frågan om att arbetslivserfarenhet före juriststudierna inte ska räknas med i meritpoängen.

Arbetslivserfarenheterna bör vidare inte ges större betydelse än i förslaget eftersom studenterna inte bör lägga alltför mycket tid på extraarbete vid sidan om studierna. Risken är nämligen överhängande att studenterna kommer att se det som ett krav att arbeta i en eller annan form under hela utbildningen, vilket kommer att öka stressen snarare än att minska den. Enligt Studentbarometern 2017 är juriststudenterna redan idag en av de studentgrupper i Lund som arbetar mest vid sidan om studierna (det kan röra sig om både oavlönat och avlönat arbete).[5] Detta kan vara en av flera förklaringar till att just juriststudenterna känner sig stressade och de studenter som arbetar i en mer betydande omfattning deltar också i lägre grad i den lärarledda undervisningen.

Intervjuer, arbetsprov och rekryteringstester

I utredningen konstateras att försöksverksamhet med intervjuer (avsnitt 8.4) redan har genomförts, även om försöken har gjorts i en begränsad omfattning. Försöken gav vid handen att det är svårt att genomföra intervjuer i så stor utsträckning som det rör sig om i notarieantagningen med många sökanden per plats, och att det finns flera nackdelar med intervjuer, inte minst tids- och resursåtgången. Fakultetsstyrelsen instämmer i att det finns flera svårigheter med att införa ett fungerande intervjuförfarande även om kompletterade intervjuer hade varit ett bra sätt att fånga upp den sökandens personlighet, omdöme, mognad och sociala förmåga.

Även arbetsprov diskuteras som ett urvalskriterium med hög validitet, men utredning stannar vid åsikten att detta är ett urvalskriterium som inte bör användas. Fakultetsstyrelsen vill dock framhäva att ett arbetsprov kan ge ett väl så bra urvalsunderlag som exempelvis intervjuer, något som framgår av forskning på området.

Certifierade rekryteringstester (avsnitt 8.6) kan vara ett alternativ när det gäller att bedöma kapacitet och personlighet, och därmed sökandens framtida arbetsprestation. När det gäller personlighetstester finns en risk att testet inte säger särskilt mycket om det inte följs upp av exempelvis en kompletterande intervju. Fakultetsstyrelsens åsikt är därför att man behöver överväga vilka typ av tester man vill använda sig av och vilken nytta man kan ha av resultaten, om inte testerna följs upp av till exempel en intervju. Testen kan vara ett bra komplement till andra urvalsgrunder, men man bör här även ta del av den forskning kring rekryteringstester när det gäller att bedöma utfallet av dem.

En notarieförberedande universitetskurs

Fakultetsstyrelsen instämmer med utredningen om att en notarieförberedande universitetskurs (avsnitt 8.7) kan innebära flera svårigheter. En första fråga är vem som skulle ansvara för examinationen av en dylik kurs i det fall den är tänkt att ge högskolepoäng. Av 6 kap. 18 § högskoleförordningen (1993:100) framgår att betyg ska beslutas av en av högskolan särskilt utsedd lärare. Även om anställningsordningarna vid högskolorna i någon mån kan skilja sig, är

[5] Av juriststudenterna uppgav 40% att de hade avlönat arbete vid sidan om studierna, 33% att de arbetade ideellt inom studentvärlden och 12% att de arbetade ideellt utanför studentvärlden (https://www.medarbetarwebben.lu.se/sites/medarbetarwebben.lu.se/files/studentbarometern_2017_rapport.pdf den 25 november 2019).

huvudregeln att examinator ska vara en vid lärosätet anställd lärare. I så fall krävs att lärarresurser avsätts vid högskolorna för examinationen av en dylik kurs, och frågan kan då uppkomma om vilken part som ska stå för vilka kostnader. Detsamma gäller frågan om vem som ska utarbeta kursplan för en dylik kurs. En annan fråga rör vilken betydelse betyget ska tillmätas. Hur ska en sådan kurs viktas mot andra kurser och betyg, och om kursen är tänkt att ge högskolepoäng, hur ska dessa viktas till notarieantagningen? Ska kursen endast ha ett begränsat antal platser? I så fall behöver man fundera över urvalsproblematiken: kommer platserna att sökas och också gå till de studenter som redan idag har högst betyg? På grund av dessa svårigheter avråder fakultetsstyrelsen från att vidareutveckla förslaget på en notarieförberedande universitetskurs.

Referenser

Fakultetsstyrelsen instämmer med utredningen om att referenstagning (avsnitt 8.8) inte är en bra urvalsgrund. Förutom att referenstagning är arbetskrävande riskerar det också att bli ytterligare ett stressmoment, inte minst för de studenter som inte har någon tidigare arbetslivserfarenhet. Risken är då överhängande att exempelvis undervisande personal vid juristprogrammen kommer att behöva ställa upp för referenstagningen, vilket både är arbetskrävande, svårbedömt och kan ge ett orättvist utfall.

En reviderad meritvärdering (avsnitt 9)

Utredningens förslag innebär att notarieantagningen även fortsättningsvis ska genomföras genom central antagning (avsnitt 9.2) och att de sökande konkurrerar med betyg från juristutbildningen, men att rekryteringstest och arbetslivserfarenhet också kan beaktas. Eftersom förslaget innebär att examensbetygens betydelse för antagningen sänks är vi positiva till denna del. Fakultetsstyrelsen ställer sig även positiv till att notarieantagningen även fortsättningsvis ska ske utefter en sammanvägd meritvärdering liksom att examensbetygens betydelse för antagningen sänks. Vi anser emellertid att examensbetygen skulle kunna tillmätas lägre betydelse än vad som föreslås i utredningen, och hade gärna sett en sänkning till 50% snarare än de 61% som anges i förslaget. Med en sänkning till 50 % skulle de positiva effekterna bli större. Sänkningen bör fyllas ut med större betydelse för det föreslagna rekryteringsprovet.

Fakultetsstyrelsen är positiv till att beräkningen av meritpoäng ska göras på grundval av högskolepoäng istället för kurspoäng (avsnitt 9.3). Det är även önskvärt att det finns möjlighet till någon form av borträkning av vissa högskolepoäng. Idag räknas 37,5 högskolepoäng bort från de kurser där sökanden har lägst betyg. Utredningen föreslår att borträkningen framöver ska omfatta 30 högskolepoäng, vilket motsvarar en termins studier. Fakultetsstyrelsen anser att borträkningen av poäng inte bör vara mindre än vad den är idag, och föreslår istället 45 högskolepoäng som en rimlig nivå.

Fakultetsstyrelsen är däremot inte positiv till förslaget att vissa kurser, exempelvis examensarbetet eller valfria kurser, skulle särbehandlas i sammanräkningen av meritpoängen. Detsamma gäller förslaget att uppställa krav på att juristutbildningen ska genomförts inom en viss tid. Ett sådant krav hade kunnat bli ytterligare ett stressmoment för studenterna, och fakultetsstyrelsen finner därför inga goda skäl för dessa förslag.

I det presenterade förslaget kommer examensbetyget vid viktningen i urvalet att ges en något mindre betydelse än vid nuvarande antagningsförfarande, men examensbetyget har fortfarande klart störst tyngd. Det kommer således även

fortsättningsvis vara svårt att kompensera för att man inte har högsta betyg på alla kurser. Vi anser därför att examensbetygen, oavsett användande av en sammanvägd meritvärdering eller ett kvotsystem, bör tillmätas mindre vikt. För att studiestressen ska minska och det psykiska välmåendet på juristprogrammen förbättras måste det vara möjligt att kompensera för examensbetyget i större utsträckning än idag. En förutsättning för detta är att examensbetygets tyngd i urvalet sänks.

Fakultetsstyrelsen ställer sig positiv till förslaget på att införa rekryteringstester (avsnitt 9.5). Giltighetstiden på testerna på två år är ett rimligt förslag.

Tjänstgöringens längd (avsnitt 10)

Dagens utgångspunkt är som regel två års tjänstgöring som notarie med möjlighet att förkorta tiden med sex månader för de notarier som har erfarenhet av kvalificerat juridiskt arbete. I utredningen anges att andelen tillgodoräknanden är omfattande och har ökat över tid, och frågan om att möjligheten till tillgodoräknande borde tas bort diskuteras. Ett argument för detta är att domstolarna då bättre skulle kunna planera sin verksamhet. Ett annat skäl är att ett och ett halvt års notarietjänstgöring är för kort tid för att notarien ska hinna skaffa sig tillräcklig erfarenhet.

Det som man dock bör ha i åtanke om möjligheten till tillgodoräknande tas bort är att genomströmningen då kommer att minska med cirka 15 %, vilket såklart försvårar möjligheterna för de nyutexaminerade juristerna att få en notarieplats. Det skulle också kunna bidra till att vissa redan yrkesverksamma jurister eventuellt avstår från att meritera sig genom notarietjänstgöring då två års frånvaro från den nuvarande anställningen kan upplevas som en för lång tid. Ett förslag hade kunnat vara att undersöka hur notarieutbildningen är upplagd i Finland, där tjänstgöringstiden endast är ett år och mer har karaktären av utbildning snarare än tjänstgöring.[6]

Kombinationsanställningar och paketanställningar (avsnitt 11 och 12)

Fakultetsstyrelsen har inga erinringar mot förslaget i dessa två avsnitt.

Notariebetyg (avsnitt 13)

I utredningen föreslås att notariebetygen bör behållas. Fakultetsstyrelsen ställer sig tveksam till detta. Systemet förefaller förhållandevis föråldrat och motverkar en öppen miljö för lärande. Fakultetsstyrelsen anser att notarietjänstgöringens karaktär och olika delar bör klargöras, och renodlas på ett sätt som gör det tydligt för notarierna vad som är tjänstgöring och vad som är utbildning. För tjänstgöringsdelen torde sedvanliga referensbrev kunna användas, och för utbildningsdelen bör det vara möjligt att meddela betyg enligt ett system med graderna godkänd/icke godkänd.

[6] Domstolspraktiken är indelad i två sex månaders praktikperioder. Den första perioden utförs i en tingsrätt och den andra i en tingsrätt, hovrätt eller förvaltningsdomstol. Se vidare Lag om domstolspraktik (674/2016) (https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2016/20160674 hämtad den 29 november 2019).

Övriga kommentarer

Fakultetsstyrelsen vänder sig mot beskrivningen i utredningen (avsnitt 3.2) att ”projektledaren träffat ett hundratal studenter vid Lunds universitet och gett dem tillfälle att lämna synpunkter på förslaget”. Projektledaren var visserligen på besök i Lund i maj 2019 och ansvarade för ett informationsmöte om notarieantagningen till hösten samma år. Mötet hade emellertid formen av ett rent informationstillfälle om den nuvarande notarietjänstgöringen. Uppdraget och reformen diskuterades överhuvudtaget inte, och enligt de på mötet närvarande studenterna gavs inte heller någon möjlighet till diskussion. Vi vill därför betona att studenterna i Lund således inte har gett några synpunkter på förslaget på så vis som det framställs i utredningen, och ser därför gärna att den nuvarande skrivningen ändras så att beskrivningen blir korrekt i detta avseende. Däremot hade vi gärna sett att studentperspektivet hade lyfts fram tydligare, och att studenternas åsikter hade tagit med redan i ett tidigt stadium av utredningen.

Enligt delegation

Per Nilsén Elsa Trolle Önnerfors